

Xanəndə milyonçununun acı taleyi

Sərvət “əl çirki”, sənət isə dar gündə də istinadgahdır

O, xanəndə kimi məclislərdə, el şənliklərində hədsiz hörmətlə qarşılanırdı. Onun səsinə seve-sevə dinləyən minlərlə pərəstişkarları vardı. Həmişə qonaqlı-qaralı, toylu-büsatlı, çal-çağırılı məclislərdə başa çəkiliirdi.

Seyid Mirbabayev öz mələhətli səsi ilə insanların məhəbbətini qazanmışdı. O səs mənəvi zövq mənəvi idi. Sahibinə əbədi şöhrət gətirirdi. Xalq arasında dolaşan söhbətlərə görə, Hacı Zeynalabdin Tağıyev də onun səsinin vurğunu olub. Onu vaxtaşırı evinə dəvət edərək oxutdurub, haqqını qat-qat artıqlaması ilə verib. Deyib ki, bu səs Allahın vergisidir, Tanrı töhfəsidir. Səsinin qayğısına qal, korlanmağa qoyma. Sonra peşman olarsan...

Bəli, tale elə gətirib ki, Seyid Mirbabayev nəinki səsinin qayğısına qalmayıb, hətta sənətdən uzaqlaşmış və sonda da Hacı'nın dediyi kimi, peşman olub...

Seyid Mirbabayev 1910-cu ilə kimi Bakı kəndlərinin toylarında, ümumiyyətlə, Bakının musiqi həyatında öz səsi ilə dərin iz buraxıb. Teatr tamaşalarında və konsert salonlarında sevilən müğənni kimi böyük coşqu ilə qarşılanıb. Səsinin vala yazılması üçün 1906-cı ildə Rıça şəhərindəki “Qramofon” şirkəti tərəfindən dəvət alıb. Onun ifasında “Hicaz”, “Şüştər” və başqa muğamlar, “Ay bəri bax” və digər təsniflər valda yer alıb.

Onun əsl adı Mir Tağıdır. El arasında Seyid Mirbabayev kimi tanınıb. 1867-ci ildə mərsiyəxan ailəsində dünyaya göz açıb. Atasını da, qardaşını da mərsiyəxanlıqla məşğul olub. Sonralar Mir Tağı xanəndə kimi toylarda məşhurlaşmış. Zəngin ailələr bir-birinin bəhsinə Seyid Mirbabayevi öz ailə toylarına dəvət ediblər. Haqqını ödəməklə yanaşı, qiymətli hədiyyələr veriblər. Toyların birində, “Segah”

muğamı üstündə bəyi böyük ilhamla, şövlə tərif edib:

“Görüm, a bəy, toyun mübarək olsun, Atan, anan, dayın, əmin sağolsun...”

Bakının zəngin ailələrindən olan Şıxbalayevin gözünün ağrı-qarası olan tək övladının toyunda xanəndənin səsinə vəcd gələn bəyin milyonçu əmisi ona “Bala Şoranlıq” deyilən yerdə neft quyusu bağışlayıb. Onun milyonçu olmasının maraqlı tarixçəsi də “Bala Şoranlıq”dakı neft quyusu ilə bağlıdır. Çox çəkməyib ki, həmin quyudan neft fontan vurub. “Qara qızıl” ətrafı bürüyüb. Nəticədə, məşhur xanəndə Seyid Mirbabayev gözənilmədən milyonçuya çevrilib.

Onun haqqında görkəmli yazıçı Manaf Süleymanov “Azərbaycan milyonçuları: Hacı Zeynalab - din Tağıyev” kitabında yazıb: “1996” Bəxt ulduzu birdən parlayan neftxudalardan biri də milyonçu Seyid Mirbabayev idi... O, milyonçu olduqdan sonra musiqi sahəsindəki fəaliyyətinə son qoyub. Toylarda müğənni kimi çıxış etməkdən birdəfəlik uzaqlaşmış. Milyonçu olduğuna görə, xanəndəlik etməyi özünə ar bilib. Daha doğrusu, özünün xanəndə adından utanıb. Çünki var-dövləti başından aşmış. Toylarda onu kimlərsə pul qarşılığında oxutmasını milyonçu adına yaraşdırmayıb. Tarixdə xanəndə kimi qalmaq istəməyib.

Seyid Mirbabayev hətta, vaxtilə özünün səsi yazılmış valları başqalarından baha qiymətə alıb

sındırıb. Onun bu hərəkəti səsinin vurğunu olan Hacı Zeynalabdin Tağıyevi məyus edib. Hacı deyib ki, “Səsi ilə bülbülləri susdurən Seyid Mirbabayev fəxr etmək əvəzinə, xanəndə adından utanır. Bu, necə ola bilər?!”

...Milyonçu Seyid Mirbabayev Bakını həmişə abad görmək istəyib. Ona görə də şəhərdə yaraşlıq tarixi binalar tikdirib. Deyib ki, “burada yaşayan bizik. Bizim əvəzimizə başqası gəlib Bakını abad edə bilməz”. Tikdirdiyi yerlərdə bir-birindən gözəl binalar göz oxşayıb. Bir çox məşhur evlərin sahibi olub. O vaxtlardan “Qubernator evi” kimi tanınan məşhur ev də Seyid Mirbabayevin tikdirdiyi müklərdəndir. Milyonçu həmin evini Rusiya quberniyasının qubernatorlarına icarəyə verdiyi üçün “Qubernator evi” adlanıb.

Bakıda “Azneft” İB-nin işçilərinin çalışdığı əzəmətli bina da Seyid Mirbabayevə məxsus olub. O, həmin evdə 1920-ci ilədək yaşayıb. Lakin bolşeviklər Azərbaycanı işğal etdikdən sonra mükləri müsadirə edilib. O, Bakıdan Fransaya köçmək məcburiyyətində qalıb.

Çox çəkməyib ki, özü ilə Fransaya apardıği var-dövləti və sərvəti tükənməyə başlayıb. Bir sözlə, milyonçu Seyid Mirbabayev müflisləşib. O, müflisləşdikdən sonra təsadüfən Parisdə Teymur bəy Aşurbəyli ilə rastlaşmış. “Nə xoş təsadüf,” – deyər Seyid Mirbabayev öz-özünə fikirləşib. Teymur bəy onu miskin görkəmdə görüb və çox mütəəssir olub. Ona geyim mağazasından əyib-baş alanda əvvəlki xoşbəxt günləri kino lenti kimi Seyid Mirbabayevin gözələri önündən gəlib keçib. Vaxtilə Hacı Zeynalabdin Tağıyevin onun sənəti haqqında dediyi sözləri bir daha xatırlayıb...

Teymur bəy Aşurbəyli o zaman Tehrandə yaşayıb. Həmin vaxt Parisə alış-veriş üçün gedib. Seyid Mirbabayevi acınacaqlı vəziyyətdə görə Teymur bəy onu özü ilə İrana aparıb. Beləcə, Seyid Mirbabayev Tehrandə məskunlaşmış. Ömrünün sonuna kimi orada bəkililərin çayxanasında xanəndəlik edib. “Subaylıq sultanlığıdır” – deyər Seyid Mirbabayev ömrünün sonunadək ailə həyatı qurmayıb. Ona görə də özündən sonra övladı qalmayıb.

Bəli, Seyid Mirbabayevin ömrünün ötən illərindən qalan izlər budur. Onun ömür kitabının son səhifələri insanı mütəəssir edir.

Sonda bildirək ki, Azərbaycanın görkəmli bəstəkarı Cahangir Cahangirov 1938-ci ildə “Xanəndənin taleyi” adlı operasında acı taleli Seyid Mirbabayevin prototipini yaratmış.

Vətəninə milyonçu kimi tərək edən Seyid Mirbabayev 1953-cü ildə Tehrandə 86 yaşında kəsib, kimsəsiz bir müğənni kimi vəfat edib.